

OPINIE&DEBAT

Excuses aan Molukse gemeenschap laten een vast patroon zien van de politiek

Slavernij, Srebrenica, de toelagenaffaire: Nederland maakt excuses als het te laat is. Nu is de Molukse gemeenschap aan de beurt, driekwart eeuw na het verraad. Schrijver Hans Siepel vraagt zich af waarom Den Haag nooit op het juiste moment morele moed toont.

Op zondag 21 juni heeft premier Jetten met 'gedragen' woorden zijn excuses aangeboden aan de Molukse gemeenschap in Nederland. Na 75 jaar, zo zei Jetten, 'wordt u gezien'. In de Haagse politieke wereld wordt het gezien als een gebaar van grote morele betekenis. De gemeenschap zelf weet het wel te waarderen. Maar ze wijst erop dat de meeste slachtoffers van het schandalig gedrag van de Nederlandse politiek en overheid 75 jaar geleden al op het kerkhof liggen.

Het is niet voor het eerst dat de Nederlandse politiek excuses maakt voor haar eigen misdaden jegens minderheden in onze samenleving die allang zijn overleden. Het wordt een steeds langere lijst. Van de slavenhandel tot het weggijken toen de Joodse gemeenschap werd afgevoerd. Van de oorlogsmisdaden in Nederlands-Indië tot het verraad in Srebrenica. De lijst is nog veel langer.

Met elke keer hetzelfde patroon: pas na decennia excuses maken. Je zou zeggen, is het niet de hoogste tijd die ene vraag te stellen: waarom slaagt de Haagse politiek en overheid er nooit in om op het historische moment zelf, het moreel goede te doen? Waarom kiest ze dan altijd voor amoreel gedrag, weggijken en 'misdadig' handelen?

Haagse clichés

Het antwoord op deze vraag is even ontvullend als cynisch. Wie de excuuslijst overziet, ontdekt een vast patroon. Het begint in de eerste fase altijd met afhouden en ontkennen.

Elk verzoek om excuses vanuit minderheden, die geleden hebben onder de politieke misdaden wordt lang afgehouden. Met een heel rijtje Haagse clichés. 'We moeten het verleden niet met de bril van nu bekijken en het is te lang geleden.' De werkelijke reden voor het uitstel is in veel gevallen dezelfde. Angst voor reputatieverlies. Angst voor herstelbetalingen. Angst voor juridische claims. Angst om als 'misdadiger' ontkend te worden. Pas wanneer de maatschappelijke druk te groot wordt en zwijgen schadelijker voor het imago en reputatie, gaat de knop om. Het heeft in elk

geval niets te maken met moraliteit, ethiek of hoge moraal. Eigenbelang bepaalt telkens weer de koers.

Zo ook bij de toelagenaffaire. Het begon met de (terechte) morele politieke verantwoording over fraude van gemeenschapsgelden. Het eindigde in misdadig optreden van politiek en overheid. Terug naar het vaste patroon.

Ontkenning

Na de eerste fase van jarenlange ontkenning treedt fase twee in. Uitsluitend middels onderzoek. Er worden commissies ingesteld om de zaak nog eens te bezien. Weer jaren later belanden we dan in fase drie: de 'kille' spijt. Zuinigjes wordt 'de gang van zaken betreurd'. Vooral geen schuld erkennen. De vierde fase is dan die van de ultieme excuses. De directe slachtoffers zijn dood en begraven en de juridische basis voor claims is verjaard. Wie iets weet van moreel en ethisch handelen, weet ook dat excuses pas waarde hebben als ze van moed getuigen.

Het is niet voor het eerst dat de Nederlandse politiek excuses maakt jegens minderheden in onze samenleving die allang zijn overleden.

Bij het politieke 'excuusfestival' van de laatste decennia is moreel leiderschap en echte moed echter de grote afwezige. Ze komen nooit voort uit een doorleefd moreel besef dat ertoe leidt dat als het er echt op aankomt het goede wordt gedaan. Daar weten de aardbevings-slachtoffers in Groningen alles van. Jaar na jaar vroegen zij aandacht voor hun angsten, zorgen, pijn en verdriet. Politiek Den Haag keek weg. Doof voor het leed van de Groningers. Economisch eigenbelang prevaleerde.

Morele moed

Het is de hoogste tijd dat in plaats van het excuusfestival, de politieke en bestuurlijke elite van ons land zichzelf die ene vraag stelt: waarom kiezen we altijd toch weer voor de verkeerde kant van de geschiedenis? Waarom slagen we er nooit in, als de geschiedenis erom vraagt, om naast minderheden te gaan staan en morele moed te tonen? Pas wanneer deze vragen zijn beantwoord, is het maken van excuses moreel van betekenis en een moedige stap.

Hans Siepel
is schrijver

Waarom krijgt een dood gevonden baby geen naam?

Ouders kunnen sinds 2019 hun levenloos geboren kind laten opnemen in de Basisregistratie Personen. Maar pasgeborenen die wél hebben geleefd en dood worden gevonden, blijven juridisch naamloos. Dat is niet uit te leggen, betoogt Kerstin van Tiggelen.

Op 12 december 1969 werd in een vijfver bij Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam een rieten koffertje gevonden. Daarin lag een pasgeboren meisje. Overleden. Haar ouders onbekend, haar herkomst onbekend, haar naam onbekend. Ruim vijftig jaar later meldden zich twee volwassen zussen bij het Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstanddoen (NIDAA). Zij zochten naar hun ver-

moedelijk verdwenen zusje, dat was geboren in dezelfde periode. In hun familie waren aanwijzingen dat het meisje in het koffertje hun zusje kan zijn geweest. Ze wilden weten waar zij was begraven. Of zij ooit een naam heeft gekregen. Of er ergens een akte is, een spoor, een plek.

Onvindbaar

Die zoektocht liep dood. Geen openbare registratie. Geen vindbare administratieve plaats. Geen graf

dat kan worden aangewezen. Uiteindelijk gaven de zussen haar zelf een naam: Livia. Niet omdat daarmee het verleden wordt opgelost, maar omdat een naam het minste is wat een mens toekomt. Dit is een voorbeeld van een structurele lacune: deze kinderen blijven juridisch en administratief onvindbaar. Sinds 4 februari 2019 kunnen ouders hun levenloos geboren kind laten opnemen in de Basisregistratie Personen (BRP). De Volkskrant meldde in september van dat jaar

Het Nederlands Dagblad is ervan overtuigd dat de samenleving gediend is bij een open en respectvol gesprek. Deze pagina's vormen daar een vrijplaats voor.

COLUMN
BART JAN SPRUYT

Meer dan een cultuuroorlog

Deze krant is van mening dat christenen die zich tegen de zogeheten anticonversiewet hebben uitgesproken, zich schuldig maken aan identiteitspolitiek en een onnodige 'cultuuroorlog' (ND 18 juni). De redacteur van dienst meent dat de tegenstanders van de wet, zoals de met name genoemde SGP en NPV, een 'spookbeeld' oproepen 'waarin de staat zich gaat bemoeien met gewone pastorale gesprekken of zelfs het ouderlijk gezag'. In deze 'versimpelde cultuuroorlog' bedienen zij zich van feitenloze identiteitspolitiek om de eigen achterban te bedienen.

Het verwijt doet denken aan wat Tobias Cinjee in een interview met deze krant zei (ND 9 mei). Politici of opinieformers worden gemotiveerd door angst om de controle (macht) over de eigen achterban te verliezen en slaan in hun 'narratieven' alarmistische taal uit die veel schade berokkent. Het komt mij voor dat deze voorstelling van zaken geen recht doet aan wat er werkelijk aan de hand is. De wet die Tweede en Eerste Kamer recent hebben aangenomen, keert zich niet alleen tegen praktijken van 'homogenizing' zoals die in de 'krochten van een buitenissig christendom' werden beoefend.

De wet, die ex-D66 Kamerlid Sidney Smeets op X claimt geschreven te hebben, verbiedt 'structurele en anderszins indringende gesprekken' met (vooral) jonge mensen die worden gekweld door hun gerichtheid of door genderdysforie. Wetenschappelijk onderzoek over genderdysforie heeft allang uitgewezen dat achter die twijfels en worstelingen vaak een geheel andere psychische problematiek schuilgaat, en dat die gevoelens vaak weer overgaan. De vraag is dus of directe 'affirmatie' van die gevoelens of dat zorgvuldige begeleiding de juiste weg is, en of predikanten, mentoren en ouders in gesprekken met jongeren de bijbelse weg mogen wijzen. Zelfs een instituut als de NOS stelde vast dat de vrijheid van godsdienst door deze wet wordt ingeperkt. De indieners van het wetsvoorstel hebben duidelijk gezegd dat ook geestelijken en ouders in bepaalde situaties onder de reikwijdte van de wet vallen. En de woordkeuze in de wet is vaag gelaten, zodat de rechterlijke macht de komende jaren alle ruimte heeft om de in de wet vastgelegde norm naar de zin van de tijdgeest te interpreteren. Uiteindelijk gaat het dus om de vraag wat goede zorg is voor de honderden jonge mensen die jaarlijks bij genderklinieken aankloppen. De NPV heeft daar recent een heel behoorlijk, wetenschappelijk onderbouwd boek over gepubliceerd, de *Gendergids*.

Dat geklets over 'narratieven', 'identiteitspolitiek' en 'cultuuroorlog' klinkt wel diepzinnig, maar is uiteindelijk niet meer dan een postmodern frame, dat geen oog heeft voor de mogelijkheid dat mensen gewoon oprecht bezorgd kunnen zijn over beperkingen van vrijheden en over zorg die geen goede zorg is. Het kan zijn dat een krant helemaal niet meer de vrijheid wil voor kerken om dergelijke pastorale gesprekken met veelal jonge leden te voeren, omdat die krant een bepaalde seksuele diversiteit allang heeft geaccepteerd en zich van een vroegere zienswijze heeft vrijgemaakt. Schrijf dat dan gewoon op. Maar uit geen loze beschuldigingen aan het adres van mensen die zich wel oprecht zorgen maken om ontwikkelingen in de samenleving en in de kerken en de vrijheid willen behouden om daar wat van te vinden en zich daarover uit te spreken.

Bart Jan Spruyt is historicus en docent kerkgeschiedenis aan het Hersteld Hervormd Seminarium.

Op het graf van een dood gevonden baby bij de Amsterdamse Slotterplas heeft de politie in 2017 een oproep achtergelaten aan de moeder. **beeld: ANP / Evert Elzinga**

dat in de eerste maanden al 9329 levenloos geboren kinderen waren geregistreerd. Dat cijfer laat zien hoe groot de behoefte is aan erkenning. Voor ouders was het geen bureaucratistische formaliteit, maar herstel van een pijnlijke onzichtbaarheid: dit kind heeft bestaan, dit kind hoort bij ons gezin.

Paradox

Maar dezelfde erkenning ontbreekt voor een nog schrijnender categorie: levend geboren, maar dood aangevonden vondelingen. Het gaat om pasgeborenen van wie uit forensisch onderzoek blijkt of vermoed wordt dat zij kort buiten het moederlichaam hebben geleefd, maar van wie geen ouder wordt gevonden. Zij zijn niet levenloos geboren. Zij hebben geleefd. Toch kunnen zij niet op vergelijkbare wijze een naam en een vindbare plek in de publieke registers krijgen. Dat is een paradox. Een kind dat nooit heeft geademd, kan sinds 2019 alsnog zichtbaar worden in de BRP. Een kind dat wél heeft geleefd, maar zonder bekende ouder dood wordt aangetroffen, blijft administratief een N.N.: nomen nescio, naam onbekend. Dat verschil is moreel moeilijk te verdedigen. Het recht beschermt in deze gevallen

vooral het bewijs, maar niet het kind. Natuurlijk moet het opsporingsbelang intact blijven. Maar dat is geen argument om deze kinderen voorgoed naamloos te laten. Het is technisch en juridisch goed mogelijk om de interne N.N.-registratie te behouden én daarnaast een publieke naam en vindbare plaats te creëren.

■ **Een kind dat wél heeft geleefd, maar zonder bekende ouder dood wordt aangetroffen, blijft administratief een N.N.**

Voor het kind, en als later alsnog een moeder, vader, broer of zus op zoek gaan. Daarom pleit NIDAA, met steun van Stichting Beschermde Wieg en forensisch psycholoog Katinka de Wijs-Heijlaerts, voor een nieuwe rechtsfiguur: postume tussenadoptie. Die term klinkt ongewoon, maar het voorstel is beperkt. Het gaat om een uitzonderlijke, rechterlijk

getoetste mogelijkheid om een overleden, niet-geïdentificeerd pasgeboren kind alsnog een naam en publieke vindbaarheid te geven. Deze wetswijziging vraagt geen groot nieuw stelsel, geen kostbare uitvoeringsorganisatie en geen fundamentele breuk met het familiericht.

Zij vraagt vooral de erkenning dat ook deze kinderen meer zijn dan een gesloten strafdossier. Zij hebben geen ouder die voor hen naar het gemeenteloket kan gaan. Juist daarom moet de samenleving een minimale route bieden om hun bestaan zichtbaar te maken. Nederland zette in 2019 een belangrijke stap voor ouders van levenloos geboren kinderen. Die stap was terecht, menselijk en breed gedragen. Maar daardoor is een nieuwe blinde vlek des te scherper zichtbaar geworden. Kinderen die hebben geleefd en zijn gestorven, behoren niet minder recht te hebben op vindbaarheid dan kinderen die levenloos zijn geboren.

Kerstin van Tiggelen is directeur-oprichter van onderzoeksstichting NIDAA